



№ 39 (2026) С. 194–202
National Academy of Fine Arts and Architecture
Collection of Scholarly Works
«Ukrainian Academy of Art»
ISSN 2411–3034
Website: <https://journals.naoma.kyiv.ua/index.php/uam>

УДК 316.77:004]:[008:7]:378.6(477.411)НАОМА
ORCID ID: 0000-0002-7742-2143
ORCID ID: 0000-0002-3090-7629
DOI <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2026-39-22>

Олександр Цугорка

кандидат мистецтвознавства, професор,
заслужений діяч мистецтв України
Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури
tsugorkaalex@gmail.com

Рада Михайлова

докторка мистецтва, професорка
Київський національний університет технологій та дизайну
radami1818@gmail.com

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ОБРАЗОТВОРЧОГО МИСТЕЦТВА І АРХІТЕКТУРИ ЯК НАВЧАЛЬНО-ОСВІТНІЙ ТА КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ ПРОСТІР

Анотація. Мета дослідження. У статті досліджено специфіку діяльності Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури як традиційно-історичного культурного середовища, в якому поєднуються навчальна, науково-освітня, мистецька, а з 2025 року – і культурницька (зокрема, музейна) діяльність. Увагу акцентовано на тому, що Академія, поєднуючи всі види образотворчого мистецтва (живопис, скульптуру, графіку та архітектуру), всебічно сприяє творчому самовизначенню й самовираженню митців-викладачів та студентської молоді. З'ясовано, що на численних різноманітних заходах (колективних і персональних виставках, творчих конкурсах, професійних майстер-класах), які є презентаціями результатів творчої роботи митців, реалізується високий потенціал сучасного українського образотворчого мистецтва, базовим підґрунтям якого є унікальна творча спадщина, зібрана в Художньому музеї НАОМА. **Методологія дослідження НАОМА** як фундаментального навчально-освітнього та культурно-мистецького закладу вищої освіти полягає у застосуванні комплексу наукових методів мистецтвознавства, культурології, музеєзнавства; діалектичний метод застосовано для аналізу протиставлення та єдності художніх традицій професійної освіти (історичне формування академічної системи) та сучасних інновацій (технології цифровізації, медіаарту); системний метод залучено для виявлення специфіки НАОМА не лише як закладу вищої освіти, але й як структури, наділеної уявленнями цілісної теорії творчої практики, що об'єктивно впливає на художні процеси в Україні і є конкретним сегментом у державній культурній політиці; за допомогою стилістичного та формального методів простежено властивості творчого доробку викладачів і випускників НАОМА в сучасних умовах трансформації «академізму» у напрямку цифровізації, адаптації історично сформованих художніх стилів у контексті новітніх художніх практик; інституційним методом з'ясовано роль НАОМА як провідної багатофункціональної платформи, що визначає вектори розвитку професійної мистецької спільноти. **Наукова новизна** полягає у зверненні до аналізу діяльності НАОМА як провідного багатофункціонального навчально-освітнього та культурно-мистецького закладу вищої освіти, який значною мірою формує сучасний культурно-мистецький простір України. Дослідження узагальнює взаємодію традицій академічної системи професійної освіти з новими цифровими технологіями, модерними художніми практиками як специфічним мистецьким простором, важливим для мистецького процесу України, а саме, щодо створення умов для самовиявлення творчої індивідуальності, креативної особистості, національної ідентичності. **Висновки.** НАОМА як фундаментальний навчально-виховний заклад вищої освіти формує креативний культурно-мистецький простір, трансформуючи художнє середовище в активний потенціал розвитку, професійного спілкування та саморепрезентації митців, реставраторів, архітекторів, мистецтвознавців шляхом реалізації освітньо-художніх ініціатив,

пов'язаних з вивченням та збереженням художньої спадщини Художнього музею НАОМА. Академія формує професійну досконалість та культурну ідентичність митців, їхні духовні цінності, інтегруючи українське мистецтво у суспільне життя як перетворений на сучасному етапі творчий доробок видатних попередників, у продовженні традицій українського академізму та застосуванні модерних стилістичних течій. Ця ідея відіграє важливу роль для формування культурно-мистецького середовища країни, сприяючи розширенню освітньо-мистецького досвіду, фахового спілкування та співпраці студентів, діючих викладачів, митців-вихованців НАОМА, фахівців образотворчого мистецтва та архітектури.

Ключові слова: Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури, мистецька освіта, культурно-мистецький простір, культурницька діяльність, культурно-мистецькі процеси, академічне образотворче мистецтво, художнє середовище, Художній музей НАОМА.

NATIONAL ACADEMY OF FINE ARTS AND ARCHITECTURE
AS AN EDUCATIONAL AND CULTURAL AND ARTISTIC SPACE

Oleksandr Tshorka

Candidate of Art History, Professor,

Honoured Artist of Ukraine

National Academy of Fine Arts and Architecture

tsugorkaalex@gmail.com

Rada Mykhailova

Doctor of Arts, Professor

Kyiv National University of Technology and Design

radami1818@gmail.com

Abstract. Purpose of the study. The article explores the specifics of the activities of the National Academy of Fine Arts and Architecture as a traditional and historical cultural environment, which combines educational, scientific and educational, artistic, and from 2025 also cultural, specifically museum activities. It is emphasized that by combining all types of fine arts – painting, sculpture, graphics and architecture, the academy comprehensively contributes to the creative self-determination and self-expression of artists-teachers, student youth. It was revealed that at numerous various events – collective and personal exhibitions, creative competitions, professional master classes, which are a presentation of the results of the creative work of artists, the high potential of modern Ukrainian fine arts is realized, the basic foundation of which is the unique creative heritage of past decades, concentrated in the collections of works of art of teachers and students of higher education institutions, collected in the NAFAA Museum. **The methodology** of the study of NAFAA as a fundamental educational and cultural and artistic institution of higher education consists in the application of a complex of scientific methods of art history, cultural studies, and museology; the dialectical method was used to analyze the confrontation and unity of artistic traditions of professional education (historical formation of the academic system) and modern innovations (digitalization technologies, media art); the systemic method was used to identify the specifics of NAFAA not only as an institution of higher education, but also as a structure endowed with the ideas of a holistic theory of creative practice, which objectively affects artistic processes in Ukraine and represents a specific segment in state cultural policy; using stylistic and formal methods, the properties of the creative work of NAFAA teachers and graduates were traced in modern conditions of the transformation of "academicism" towards digitalization, the adaptation of historically formed artistic styles in the context of the latest artistic practices; The institutional method clarified the role of NAFAA as a leading multifunctional platform that determines the vectors of development of the professional artistic community. **The scientific novelty** lies in the analysis of the activities of NAFAA as a leading multifunctional educational and cultural and artistic institution of higher education, which to a large extent shapes the modern cultural and artistic space of Ukraine. The study summarizes the interaction of the traditions of the academic system of professional education with new digital technologies, modern artistic practices as a specific artistic space, important for the artistic process of Ukraine, namely, in terms of creating conditions for self-expression of creative individuality, creative personality, and national identity. **Conclusions.** NAFAA as a fundamental educational institution of higher education forms a creative cultural and artistic space, transforming the artistic environment into an active potential for development, professional communication and self-representation of artists, restorers, architects, art historians through the implementation of educational and artistic initiatives related to the study and preservation of the artistic heritage of the NAFAA Museum. The Academy forms the cultural identity of artists, their spiritual values, integrating Ukrainian art into public life as a meaningful and transformed at the modern stage creative work of predecessors as a continuation of the traditions of Ukrainian academism and other well-known stylistic trends. This idea plays an important role in the formation of the cultural and artistic environment of the country, contributing to the expansion of the educational and artistic experience of professional communication and cooperation of students, artists, and their self-expression in various types of fine arts and architecture.

Key words: National Academy of Fine Arts and Architecture, art education, cultural and artistic space, cultural activity, cultural and artistic processes, academic fine arts, artistic environment, NAFAA Art Museum.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Історія і творче буття НАОМА є темою, що досить активно вивчається вітчизняними науковцями вже майже століття. Хронологію подій вивчали В. Січинський (1936), В. Павловський (1968), О. Кашуба (2008, 2009, 2010, 2011, 2014), О. Антонюк (2012, 2013), О. Федорук (2012), Г. Лотоцька (2018), О. Цугорка (2012, 2024), Р. Михайлова (2024).

Інформацію про розвиток НАОМА подано в одинадцятитомній «Енциклопедії українознавства» (1955–1995), шістнадцятитомній «Українській малій енциклопедії» (1966), де міститься переважно історико-хронологічний, констатаційно-узагальнюючий фактаж.

Історичний момент, що постає як наша сучасність, демонструє кроки розвитку академії, ще не проаналізовані й не осмислені мистецтвознавчою думкою, а тому запропоновані в даній публікації до розгляду.

Йдеться про новий проєкт Академії, що виник внаслідок нових ідей і, відповідно, демонструє нові можливості у сфері професійної освіти та фахового середовища інституції. Деякі підсумкові результати розвитку Академії на сучасному етапі, відзначені у публікації Р. Михайлової, приуроченій до 65-річчя кафедри теорії та історії мистецтва [1].

На новому витку історії мистецькі професії та їхня актуальність постають не лише як умова, що дає молодим людям можливість реалізувати свої амбіції та інтереси в глобальному масштабі, але й як знання та вміння, якісний показник яких зростає через підвищення загального рівня культури індивіда, додаючи культурного «капіталу» особистості, завдяки чому відбувається примноження креативності й інноваційності. Мистецьким закладам вищої освіти в Україні як ресурсу накопичення та збереження культурного капіталу присвячена праця С. Шман [2, с. 370].

Українські дослідники О. Афоніна, І. Вільчинська, О. Павлова, Л. Смирна, О. Хлистуни висвітлювали тему стратегій вітчизняної культурної та мистецької освіти, виявивши в освітніх установах інструменти формування соціальної свідомості та їх необхідність в процесі модернізації відповідати певним критеріям, стандартам та цілям, що формує систему вимог до форми та змісту освітнього процесу [3]. Автори підкреслили, що мистецтво, як творче втілення ідей у культурних об'єктах, продуктивне, оскільки трансформує оригінальну ідею та піддається впливу інституалізованого простору; отримання

академічної, мистецької освіти найповніше виявляє особистісні якості митця та його професійних можливостей [3].

Вплив трансформаційних процесів на формування принципів державного регулювання соціально-культурного розвитку, розглянуто у статті Т. Биркович, яка акцентує увагу на важливості принципів державного регулювання соціокультурною сферою, розглядаючи їх як базові у діяльності органів влади, закладів культури, громадських організацій, стейкхолдерів [4, с. 88–89], адже в такому контексті реалізується єдність культурного-мистецького простору, ефективний розвиток галузі, зокрема в Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури як конкретизованого культурно-мистецького простору.

Осмислення діяльності мистецьких та культурних організацій, які беруть участь у формуванні знань аудиторії про мистецтво та культуру як репрезентанти цього суспільства, що вступають у культурні контакти з іншими суспільствами і культурами світу, здійснено у публікації Nada Saad Alnasser та Lim Jing Yi, присвяченій вивченню стратегій, що застосовуються різними мистецькими та культурними організаціями для розвитку аудиторії, де наголошено на можливостях розширення горизонтів аудиторії і водночас підкреслена важливість мистецтва і культури як значущих факторів існування суспільства [5].

Аспекти музейної практики, що потребує всебічного оновлення, розкрито у дисертаційному дослідженні О. Гірного, присвяченого трансформації художніх музеїв як традиційних закладів збереження спадщини людства та, водночас, об'єктів матеріально сконструйованого простору. Автор зазначає, що «...освітньо-виховна та документальна функції музеїв, як правило, залишалися принципово незмінними упродовж історії, але вони також зазнають впливу конкретних політичних і економічних обставин», що зумовлює потребу у модернізації музейних функцій і зміну співвідношення між ними, зокрема, удосконалення функції документування на основі перегляду планувальної структури музею, покращення умов зберігання колекцій, модернізації фондосховищ, а також зв'язку між постійними та тимчасовими виставками. Особливо в дослідженні відзначено важливість уваги до сучасної динаміки розвитку «...освітньо-виховної місії художніх музеїв, які нині використовують розважальні формати, що перетворюють музей на простір активного дозвілля та

пізнавального відпочинку» [6, с. 6]. Ця думка суголосна з дослідженням А. Луговської, щодо інституцій сучасного мистецтва у виставковій практиці України, здійсненому на матеріалах 1990-х – 2020-х рр., де артінституція розглянута як установа мистецької галузі, позначена набором характеристик, що відрізняються залежно від функцій установи, однак мобільно-дієві для виконання певної конкретної ролі в художньому процесі, незважаючи на розмір та форму стін будівлі [7, с. 44–45].

Виставкову діяльність НАОМА на прикладі подій початку 2010-х рр. розглянула О. Антонюк [8]. Хронологію, послідовність та аналіз історичних кроків, безпосередньо пов'язаних з організацією, впорядкуванням, відкриттям музею НАОМА, містить стаття О. Цугорки, яка висвітлює музейну та виставкову діяльність вищого навчального закладу як складову мистецької освіти [9], документуючи історичний фактаж.

Мета статті – охарактеризувати роль Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури як специфічного професійного мистецького та культурницького, зокрема, музейного, простору та виявити вплив діяльності НАОМА на формування мистецьких та освітніх процесів в Україні.

Виклад основного матеріалу. Багато-профільний вищий навчальний заклад художньої освіти – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА) – є місцем підготовки фахівців живопису, скульптури, графіки, графічного дизайну, театраль-но-декораційного мистецтва, кіносценографії, реставрації, мистецтвознавства, артменеджменту, архітектури. З часу виникнення першої професійної художньої академії в італійському місті Болонья, ідея освіти та академічного середовища перебуває у статусі найважливіших чинників формування уявлень про зміст, вимоги та рівень знань професійного художника. У 1582–1585 рр. приватна майстерня братів Карраччі – Лодовіко (1555–1619), Агостіно (1557–1602) та Аннібале (1560–1609), – виступила з ідеєю виховання митця як художника і теоретика. Навчання передбачало високий рівень малюнка (за приклад слугували роботи Мікеланджело Буонарроті), розуміння складнощів колориту (за зразками Тиціана Вечелліо), відчуття пропорцій та гармонії (за творами Рафаеля Санті). Розвинута практика й теорія згодом еволюціонувала в академічну систему [10]. Революційний навчальний заклад, що

поєднував вивчення природи, класичного мистецтва та теорії, забезпечував також можливості професійного спілкування митців у невимушеній творчій атмосфері. Реформування мистецького навчання призвело й до реформування мистецького осередку, який розширився, став освіченішим, здобув увагу глядацької аудиторії та викликав суспільний інтерес.

Отже, «Академія тих, хто на правильному шляху» (італ. Accademia degli Incamminati) братів Карраччі відіграла ключову роль у формуванні нового типу художника-дослідника, а також нового типу навчальних закладів. Приклад болонської майстерні-академії мав винятково важливе значення – художні академії з'явилися у багатьох європейських країнах: у 1648 – в Парижі, в 1692 – у Відні, в 1696 – у Берліні, 1753 – в Мадриді. Будучи державними установами у XVII–XVIII ст. вони суттєво регламентували та спрямовували художнє життя країн і мистецьких осередків.

В Україні художня академія – Українська державна академія мистецтва (з 2000 р. НАОМА) – була утворена в 1917 році. Впродовж багатьох десятиліть цей навчальний заклад забезпечує високий рівень підготовки художників, архітекторів та мистецтвознавців, які навчаються у провідних українських фахівців – живописців, графіків, скульпторів, реставраторів, сценографів, архітекторів. Випускники Академії – це відомі українські митці, чия творчість представлена розмаїттям художніх форм і стилістичних напрямків.

Процес підготовки майбутнього художника – надзвичайно складне та різноманітне художньо-педагогічне явище, де гармонійно поєднуються педагогічна і творча компоненти, представлені практично у всіх видах та жанрах мистецтва [11, с. 166]. За час свого існування Академія не лише готувала молодих спеціалістів, надаючи їм ґрунтовну профільну освіту, але й наповнювала цикли навчання розумінням соціально значущих культурних цінностей, виконуючи просвітницькі функції, плануючи, організовуючи та здійснюючи проведення численних творчих проєктів, конкурсів, майстер-класів, творчих навчальних курсів, лекційної роботи, освітньої діяльності з поширення та популяризації знань з образотворчого мистецтва. Через освітні програми, розвиток креативного мислення, наукові дослідження формувалася і продовжує формуватися інтелектуальний та культурний капітал студентів. Використовуючи всі свої можливості, підключаючи до проведення заходів своїх

викладачів і талановитих студентів, колектив НАОМА презентує зразки високого професіоналізму, здійснюючи значний соціально-культурний, психолого-педагогічний вплив на масову культуру і глядацьку аудиторію.

У 2025 р. в Художньому музеї НАОМА відбулися: виставка живопису «Моя Україна» А. Зорка (04.02–16.03.2025); виставка творчих робіт студентів за результатами зимового семестру 2024/2025 навчального року (21.02–07.03.2025); «Студії Зарецького» (12.03–28.03.2025 р.), приурочені до 100-річчя від дня народження художника; виставка «Інтер'єр Кирилівської церкви», яка презентувала живописні роботи студентів кафедри живопису і композиції 1-го курсу; виставка робіт випускника НАОМА А. Логова «Синергія» (03.04–25.04.2025), ювілейна виставка кафедри техніки та реставрації творів мистецтва до 55-річчя діяльності (29.04–16.05.2025); II Всеукраїнська виставка «Крим: вчора, сьогодні, завтра» (21.05–13.06.2025) на підтримку боротьби кримських татар, корінних народів, національних меншин та усіх українців проти російських загарбників у визвольній боротьбі за повернення українських територій.

Окрім виставок у травні були проведені кураторські екскурсії для відвідувачів, викладачів і студентів. У виставковому просторі першого поверху Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури з 28 травня 2025 р. проходила студентська виставка «Інтер'єр – крило скульптури», де представлені роботи студентів, на яких зображені коридори Академії зі скульптурними дипломними і курсовими роботами та зразками античної скульптури у гіпсі, камені й мармурі.

Один з важливих проєктів, присвячений 150-річчю Київської рисувальної школи та 150-річчю від дня народження українського художника О. Мурашка (01.09–15.09.2025), було представлено у виставковому просторі Актової зали НАОМА. Також до 150-річного ювілею О. Мурашка у просторі галереї «Centre НАОМА» (01.09–08.09.2025) відбулася виставка однієї роботи – твору «Портрет Берти Василівни Енні» (1912). Експонування цього твору О. Мурашка у стінах НАОМА стало подією особливого значення для культурного життя України. Захід був спрямований не лише на пошанування одного з найвидатніших українських художників початку ХХ ст., але й засвідчив вектор розвитку мистецької національної традиції Академії, який має підґрунтя і тяглість довжиною понад сто п'ятдесят

років. У вересні 2025 р. у виставкових залах Художнього музею НАОМА тривала виставка «Кращі роботи весняної сесії», де експонувалися твори студентів 1–4 курсів ОР «бакалавр» та 1 курсу ОР «магістр» факультету образотворчого мистецтва і реставрації, зокрема, кафедри живопису і композиції, кафедри рисунка, кафедри скульптури, кафедри графічних мистецтв, кафедри техніки та реставрації творів мистецтва, кафедри сценографії та мультимедіа; факультету архітектури і факультету теорії та історії мистецтва, присвячена 150-річчю Київської рисувальної школи М. Мурашка – осередку, з яким пов'язана історія НАОМА. Ретроспективна виставка представила унікальний погляд на еволюцію художньої педагогіки через мистецьку традицію, яка упродовж півтора століття залишається підґрунтям національної художньої освіти. В експозиції були представлені роботи з фондів Художнього музею НАОМА, створені викладачами та студентами Академії різних поколінь, що відображають розвиток мистецької думки від 1950-х років до сьогодення. Виставка стала діалогом між різними поколіннями видатних художників-педагогів та студентів НАОМА; зокрема були представлені твори Т. Яблонської, Ф. Кличка, К. Трохименка, І. Штільмана, О. Шовкуненка, С. Григор'єва, В. Пузиркова, Т. Голембієвської, О. Лопухова, В. Гуріна, В. Чеканюка, М. Стороженка, В. Забашти, О. Цугорки.

З огляду на реалії сучасного інформаційного суспільства, які вимагають високої якості вищої освіти, Академія відкриває шлях до професійної та особистої самореалізації. Саме професіоналізм сприймається професорсько-викладацьким складом НАОМА як затребуваний нині ресурс, володіння яким визначає статусну позицію індивіда в соціальній структурі, а в ширшому вимірі – перспективи економічного розвитку суспільства. У світі, де креативність та інновації стають цінними активами, професійність у мистецькій професії набуває значної ваги й актуальності, забезпечуючи молодим людям можливість реалізувати свої амбіції та інтереси в глобальному масштабі [2, с. 370].

В умовах трансформаційних процесів у державі така реалізація здійснюється за умов дотримання принципів державного регулювання соціально-культурного розвитку, зокрема соціокультурної сфери, що застосовуються суб'єктами (органами влади, закладами

культури, громадськими організаціями та іншими стейкхолдерами) [4]. Принципи, доцільно спрямовані на забезпечення єдності культурного-мистецького простору, захист прав людини та ефективний розвиток самої галузі, стосуються і культурних подій, що відбуваються у Національній академії образотворчого мистецтва і архітектури зі сформованим у її стінах особливим творчим середовищем.

Культурно-освітній простір вишу – це динамічне інституційне утворення, яке генерує власні правила та обґрунтовує власні цінності, водночас воно вибірково відкрите для інших подібних соціальних інституційних утворень, з якими відбувається активний культурний обмін цінностями та досвідом [12].

Ідея синтезу мистецької та культурної діяльності є підґрунтям для організації творчого простору НАОМА. Поєднання аудиторного навчання з практикою художнього музею, а також співпраця з іншими громадськими та культурними організаціями, не лише суттєво розширює можливості ЗВО, а й репрезентує важливість мистецтва та культури як вагомого суспільного фактора. Художній музей НАОМА – як важливий освітній та мистецький центр – покликаний забезпечити історичну візуалізацію мистецької освіти, поєднання теорії з практикою не лише традиційними способами навчальної практики, але й через можливість спостереження за автентичними артефактами. Сама споруда Академії є історичною пам'яткою. Створена у 1898 р. за проектом архітектора Євгена Єрмакова, автора численних культових споруд – храмів, чернецьких келій, монастирських готелів та лікарень, релігійних навчальних закладів, прибуткових будинків церковних громад у Києві та інших містах України, дана будівля призначалася для роботи Київської духовної семінарії [13]. У 1925 р. вона була передана у користування художньому інституту, у статусі якого на той час перебувала Академія. Територія навколо будівлі також є своєрідним виставковим майданчиком: біля корпусу розташований скульптурний бюст Тараса Шевченка, авторами якого є викладачі академії: скульптор М. Лисенко, архітектор І. Шемседінов, різьбяр по каменю А. Клименко. На алеї біля споруди також представлено скульптурне зображення Лесі Українки, створене скульптором В. Прядкою. Низка скульптурних творів присвячена трагічним подіям Другої світової війни: меморіальний комплекс зі стелою, на якій викарбувані імена

студентів і викладачів, що полягли у роки війни (архітектор М. Семиног-Орлик), а також скульптура, присвячена пам'яті студента інституту Я. Приходька (скульпторка Н. Карбовська).

У 1996 р., поруч із будівлею Академії, було також встановлено пам'ятник українським митцям, репресованим комуністичним режимом.

Цілеспрямоване поповнення академічних колекцій в процесі виставкової діяльності й навчального процесу, творчих практик, підготовки та захистів дипломних робіт, насичення приміщень та території ЗВУ творами мистецтва, об'єктивно створили матеріальну базу й підґрунтя для формування музею. Засновник Музею – Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури – схвалила ідею його створення рішенням Вченої ради Академії від 16 серпня 2022 р. (протокол № 1), наголосивши, що Музей є елементом системи науково-освітньої діяльності. Метою діяльності Художнього музею НАОМА є формування, збереження, дослідження, експонування та популяризація художнього фонду організаторів та випускників закладу для забезпечення навчального і наукового процесів [8]. Діяльність Музею НАОМА задумана як базова основа «...наукових та навчальних колекцій, випускних робіт студентів, робіт випускників, науково-педагогічних працівників та інших авторів, що, відповідно до чинного законодавства України, надходять до його фондів» [14]. Роботу Музею розглянуто як стимул розвитку творчого мислення студентства, активатор пізнавальної діяльності та культурної ідентичності молоді. Як складова освітньо-мистецького процесу, Музей є джерелом емоційного піднесення, а використання музейної колекції – наочним резервом педагогіки, зразком можливого моделювання творчо-виробничого процесу на основі досвіду роботи зі створення творів живопису, скульптури, графіки, сценографії, дизайну, а також досвіду розвитку професійної мистецтвознавчої думки у ділянці теорії та історії мистецтва, художньої критики тощо [1].

У процесі сучасної трансформації художніх музеїв, коли вплив суспільно-політичних, ринково-економічних та ідейно-популяризаторських вимог зумовлює модернізацію музейних функцій, оновлення освітньо-виховної місії музею у ролі навчальної платформи дозволяє йому відігравати ключову роль у художньому процесі. Відтак перетворення середовища НАОМА на музейний простір, в якому

відбувається творчий процес, є ідеєю практично нездійсненою в інших умовах. До умов варто віднести і духовні традиції Академії, започатковані у перше десятиліття ХХ ст., і унікальне матеріальне забезпечення: накопичення творів мистецтва впродовж тривалого функціонування закладу, зокрема внаслідок виконання навчально-творчих завдань, студіювання багатьох митців у його стінах. Серед шедеврів, що зберігаються у стінах Музею НАОМА – стінопис та твори, які належать всесвітньовідомим мистецьким осередкам, пов'язаним з іменами Михайла Бойчука, Георгія Нарбута, Федора Кричевського, а також багатьох інших видатних представників української мистецької школи. У цьому сенсі стратегії культурної та мистецької освіти НАОМА полягають у тому, щоб перетворити освітню установу не лише на інструмент формування соціальної свідомості, а й на інструмент формування модернізації навчального процесу відповідно до критеріїв, стандартів та цілей сучасності. Таким чином, НАОМА у творчій та освітній діяльності транслює досвід, ідеї, світогляд, засади, що об'єднують освітню, наукову, мистецьку, виставкову, музейну та галерейну функції, результатом чого є формування світового культурного іміджу України. Важливу місію в цьому процесі відіграє Художній музей НАОМА, який забезпечує історичну візуалізацію мистецької освіти, відображає особливості творчої практики та розкриває сутність художнього процесу України.

Музей НАОМА сприяє розвитку творчого мислення студента-митця, формує культурну ідентичність та активізує пізнавальну діяльність, ґрунтуючись на наукових та навчальних колекціях, дипломних роботах, роботах випускників та науково-педагогічних працівників, які, відповідно до чинного законодавства України, надходять до його фондів [14]. В освітньо-мистецькому процесі

Художній музей НАОМА є важливою складовою навчально-освітньої роботи, джерелом емоційного піднесення та частиною творчого процесу як студентської аудиторії, так і професорсько-викладацького складу Академії.

В результаті дослідження встановлено, що принципи єдності академізму, професійної спадкоємності та національної свідомості, закладені в культурно-мистецький простір НАОМА, втілюються у новітньому проєкті «Художній музей НАОМА». Збереження та розвиток академічної мистецької освіти й українського мистецтва в НАОМА здійснюється через глибоке вивчення як професійного, так і народного мистецтва. Тяглисть поколінь тут знаходить відображення у шанобливому ставленні до художньої спадщини Академії та її ідей, що формують фундамент сучасної української мистецької школи, актуалізують пошук нових форм та забезпечують конкурентоспроможність українського образотворчого мистецтва у світовому контексті.

Діяльність Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури спрямована на збереження, відтворення та розвиток мистецької освіти в Україні. Унікальність Академії полягає у наданні студенту-митцю особливих умов навчання в унікальному музейному просторі в оточенні художніх артефактів. Загалом атмосфера, в якій відбувається набуття і засвоєння професійного досвіду, спілкування з колегами та глядачами, стає унікальним простором для формування особистості митця та його творчої самореалізації, забезпечуючи існування в неповторному музейному середовищі.

Перспектива подальшого розвитку академії у цьому напрямку буде враховуватися під час формування методологічної бази освітніх, наукових та мистецьких досліджень, а також є передумовою для розробки конкретних стратегій розвитку НАОМА як сучасного навчально-освітнього та культурно-мистецького простору.

Список використаних джерел

1. Михайлова Р. Д. Кафедра теорії та історії мистецтва як центр українського мистецтвознавства. *Дванадцять Платонівські читання : тези доповідей Міжнародної наукової конференції* (Київ 24). Львів-Торунь : Liha-Pres, 2024. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-1>
2. Шман С. Українські мистецькі заклади вищої освіти : шляхи накопичення та збереження культурного капіталу. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку*. 2024. Вип. 49. С. 367–374. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.882> (дата звернення: 15.04.2026).
3. Cultural and artistic education strategies: The institutionalisation aspect / Pavlova, O., Afonina, O., Vilchynska, I. et al. *Linguistics and Culture Review*. 2021. Vol. 5(S4). P. 1288–1300. URL: <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1778> (дата звернення: 15.04.2026).
4. Биркович Т. І. Вплив трансформаційних процесів у державі на формування принципів державного регулювання соціально-культурного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 3. С. 86–89. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/19.pdf (дата звернення: 17.01.2026).

5. Alnasser N., Yi L. Strategies applied by different arts and cultural organizations for their audience development: A comparative review. *Heliyon*. 2023. Vol. 9, Issue 5. URL: <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e15835>
6. Гірний О. Трансформація художніх музеїв: між збереженням спадщини та просторовим діалогом. *Вісник Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури*. 2025. Вип. 4. С. 5–10. <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-4-1>
7. Луговська А. Е. Інституції сучасного мистецтва у виставковій практиці України (початку 1990-х – 2020 років) : дис. ... д-ра філософії : 023 / Національна академія образотворчого мистецтва і архітектури. Київ, 2023. с. 180. URL: https://www.researchgate.net/publication/385579271_Dissertation_Anna_Luhovska (дата звернення: 17.01.2026).
8. Антонюк О. Виставкова діяльність Національної академії мистецтв України у 2011–2012 роках. *Актуальні проблеми мистецької практики і мистецтвознавчої науки*. 2012. Вип. 4. С. 351–356. URL: http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I=&S21STR=Ж70426/2012/4 (дата звернення: 17.01.2026).
9. Цугорка О. П. Музейно-виставкова діяльність ЗВО як складова мистецької освіти. *Cultural and artistic practices: world and Ukrainian context : Scientific monograph*. Riga : Baltija Publishing, 2024. Р. 175–186. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-449-8-10>
10. Чебикін А. Рисунок – базова засада образотворчого мистецтва. *Українська академія мистецтва : дослідн. та наук.-метод. пр.* 2010. Вип. 17. С. 7–10.
11. Tsugorka O. Art academic education amidst martial law. Збірник наукових праць «Українська академія мистецтва». 2022. Вип. 32. С. 161–167. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-22>
12. Smolinska O., Dzyubynska, K. The Concept of Cultural and Educational Space in Pedagogical Discourse. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*. 2019. Vol. 5, Issue 1. P. 55–64. DOI: <https://doi.org/10.15330/jpnu.5.1.55-64>.
13. Сіткарьова О. Споруди Євгенія Федоровича Єрмакова у Києво-Печерській лаврі. *Сучасні проблеми дослідження, реставрації та збереження культурної спадщини*. 2013. Вип. 9. С. 240–252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2013_9_21 (дата звернення: 15.04.2026).
14. Художній музей Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури : [сайт]. URL: <https://naoma.edu.ua/akademiya/muzej-naoma/> (дата звернення: 17.01.2026).

References

1. Mykhaylova, R.D. (2024). Kafedra teorii ta istorii mystetstva yak tsentr ukrainskoho mystetstvoznavstva [Department of Theory and History of Art as a Center for Ukrainian Art Studies]. *Dvanadtsiati Platonivski chytannia : tezy dopovidei Mizhnarodnoi naukovoï konferentsii* [Twelfth Platonic Readings: Abstracts of the Reports of the International Scientific Conference (Kyiv 24)]. Liha-Press. DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-508-5-1> [in Ukrainian].
2. Shman, S. (2024). Ukrainski mystetski zaklady vyshchoi osvity : shliakhy nakopychennia ta zberezhennia kulturnoho kapitalu [Ukrainian art institutions of higher education: ways of accumulation and preservation of cultural capital]. *Ukrainska kultura : mynule, suchasne, shliakhy rozvytku* [Ukrainian culture: past, present, paths of development], (49), 367–374. <https://doi.org/10.35619/ucpmk.vi49.882> [in Ukrainian].
3. Pavlova, O., Afonina, O., Vilchynska, I., Khlystun, O., & Smyrna, L. (2021). Cultural and artistic education strategies: The institutionalisation aspect. *Linguistics and Culture Review*, 5(S4), 1288–1300. <https://doi.org/10.21744/lingcure.v5nS4.1778> [in English].
4. Byrkovych, T.I. (2018). Vplyv transformatsiinykh protsesiv u derzhavi na formuvannia pryntsyviv derzhavnoho rehuliuвання sotsialno-kulturnoho rozvytku [The influence of transformational processes in the state on the formation of principles of state regulation of socio-cultural development]. *Investytsii: praktyka ta dosvid* [Investments: practice and experience], 3, 86–89. http://www.investplan.com.ua/pdf/3_2018/19.pdf [in Ukrainian].
5. Alnasser, N., & Yi, L. (2023). Strategies applied by different arts and cultural organizations for their audience development: A comparative review. *Heliyon*, 9(5). <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e15835> [in English].
6. Hirnyi, O. (2025). Transformatsiia khudozhnikh muzeiv: mizh zberezhenniam spadshchyny ta prostоровym dialohom [Transformation of art museums: between heritage conservation and spatial dialogue]. *Visnyk Natsionalnoi akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury* [Bulletin of the National Academy of Fine Arts and Architecture], (4), 5–10. <https://doi.org/10.32782/naoma-bulletin-2025-4-1> [in Ukrainian].
7. Luhovska, A.E. (2023). *Instytuttsii suchasnoho mystetstva u vystavkovii praktytsi Ukrainy (pochatku 1990-kh – 2020 rokiv)* [Institutions of Contemporary Art in Exhibition Practice of Ukraine (early 1990s – 2020)] [Dysertatsiia doktora filosofii, Natsionalna akademiia obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury]. https://www.researchgate.net/publication/385579271_Dissertation_Anna_Luhovska [in Ukrainian].

8. Antoniuk, O. (2012). Vystavkova diialnist Natsionalnoi akademii mystetstv Ukrainy u 2011–2012 rokakh [Exhibition activities of the National Academy of Arts of Ukraine in 2011–2012]. *Aktualni problemy mystetskoï praktyky i mystetstvoznavechoï nauky* [Current problems of artistic practice and art history], (4), 351–356. http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi_bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=UJRN&P21DBN=UJRN&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=njuu_all&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21COLORTERMS=0&S21P03=I=&S21STR=Ж70426/2012/4 [in Ukrainian].
9. Tshorka, O.P. (2024). Muzeino-vystavkova diialnist ZVO yak skladova mystetskoï osvity [Museum and exhibition activities of higher education institutions as a component of art education]. *Cultural and artistic practices: world and Ukrainian context* : Scientific monograph (p. 175-186). Baltija Publishing. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-449-8-10> [in Ukrainian].
10. Chebykin, A. (2010). Rysunok – bazova zasada obrazotvorchoho mystetstva [Drawing – the basic principle of fine art]. *Ukrainska akademiia mystetstva : doslidnytski ta naukovo-metodychni pratsi* [Ukrainian Academy of Arts: research and scientific and methodological works], (17), 7–10 [in Ukrainian].
11. Tsugorka, O. (2022). Art Academic Education Amidst Martial Law. *Zbirnyk naukovykh prats «Ukrainska akademiia mystetstva»* [Collection of scientific works "Ukrainian Academy of Arts"], (32), 161–167. DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-22> [in English].
12. Smolinska, O. & Dzyubynska, K. (2019). The Concept of Cultural and Educational Space in Pedagogical Discourse. *Journal of Vasyl Stefanyk Precarpathian National University*, 5(1), 55–64. <https://doi.org/10.15330/jpnu.5.1.55-64> [in English].
13. Sitkarova, O. (2013). Sporudy Yevheniia Fedorovycha Yermakova u Kyievo-Pecherskii lavri [The buildings of Yevgeny Fedorovich Ermakov in the Kyiv-Pechersk Lavra]. *Suchasni problemy doslidzhennia, restavratsii ta zberezhennia kulturnoi spadshchyny* [Contemporary problems of research, restoration and preservation of cultural heritage], (9), 240–252. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Spdr_2013_9_21 [in Ukrainian].
14. *Khudozhnii muzei Natsionalnoi akademii obrazotvorchoho mystetstva i arkhitektury* [Art Museum of the National Academy of Fine Arts and Architecture] (n.d.) : [Sait]. <https://naoma.edu.ua/akademiya/muzej-naoma/> [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 17.04.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 13.05.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 26.05.2026



Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу (CC BY 4.0)